

Restauratie 1963. Boven blik, in het midden oud hout en onder nieuw hout.

DEEL 4

Staverse Jol (HL9) Vrouwezeand

In 1963 heeft Kees Stants junior de Staverse Jol 'Vrouwezeand' van zijn vader overgenomen. Dat jaar is de romp, die helemaal in het blik zat, gerestaureerd. Doordat Laurens Wildschut met de werf in Gaastmeer gestopt was, is deze restauratie gedaan door de scheepswerf van G.J. Dekker in Aalsmeer. Het schip was in oktober 1962 naar de werf gebracht. Er volgde toen een heel strenge winter waardoor met de restauratie pas in maart 1963 begonnen kon worden. Hierover heeft de heer Stants senior een artikel geschreven in De Waterkampioen van 6 augustus 1963. We vervolgen hier de serie aan de hand van de oude logboeken.

Ook in die tijd werden spanten, waar geen krom hout voor te vinden was, al gelijmd uit meerdere platte eiken latten rondom een mal. De lamineertechnieken zijn niet nieuw! Het jaar daarop ondernam Kees Stants met zijn gezin een tocht naar Laaksum om de volledig nieuwe jol, hun grote trots, te laten zien aan visser Gerlof Vogelzang van wie zijn vader het schip in 1947 gekocht had. Daar aangekomen bleek dat de heer Vogelzang

overleden was. Navraag leerde dat hij op 19 februari 1963 gestorven was. Hij was toen bijna 80 jaar. De dag bleek drie weken voor het moment dat de bijl in het schip ging, als start van de restauratie. Dit gebeurde op maandag 11 maart. Op dezelfde dag exact vier maanden later, op 11 juli was de nieuwe tewaterlating.

In 1969 werd de restauratie voltooid met een nieuw dek en een nieuw roefje, dat precies zo hoog was dat zijn

vrouw Corry recht op onder het schuifluik voor het fornuis kon staan.

Het schip was vanaf dat moment 'stofdroog', aldus Kees Stants. Het lag het gehele jaar in het water in een schiphuis in Aalsmeer en 's zomers werd het onderhoud door Dekker verzorgd. Nadat de werf eind jaren zeventig was overgenomen door zijn zoon, verwaarloosde het schip enigszins en zijn ze naar Workum gegaan.

Daar werd vanaf begin jaren tachtig het onderwaterschip onderhouden door Roelof van der Werff in Workum die inmiddels op de, in samenwerking met Reid gerestaureerde, scheepswerf van Zwolsman was begonnen.

Het schip is ondertussen toegerust met meters lange oranje en rood, wit, blauwe wimpels. Er zijn ook twee bronzen kanonnen aan boord. Deze kunnen

Tekst:
Wieke van Dongen,
familie Stants.
Foto's:
familie Stants en de familie Van Dongen.

in de gaten gestoken worden waar de scepters in zitten. Er moet een rotje in en dat kan, bij het passeren van de admiraal, worden ontstoken als groet. Kees Stants vervulde vaak de functie van eskadercommandant tijdens het admiraalzeilen bij diverse gelegenheden. Dit gebeurde altijd volgens de passende etiquette.

Bij een gelegenheid van de NAVO in Den Helder waren er een Amerikaanse commandant en twee jonge officieren aan boord. Zij werden gevraagd de kanonnen te bedienen, omdat ze anders toch enigszins in de weg zouden lopen. Het was slecht weer met harde wind waardoor het admiraalzeilen op de motor in de haven plaatsvond. Koningin Juliana was admiraal op de *Piet Hein*. Na het passeren merkte de Amerikaanse commandant op: 'Ik heb mijn eigen president nooit met het blote oog gezien. Nu zie ik jullie koningin van dichtbij en mag nog op haar schieten ook'.

Zoektocht naar een Staverse Jol

Later zijn we een houten Staverse Jol gaan zoeken die op de *Vrouwezand* leek. Dat wilde zeggen een jol met een spiegelvorm, waarbij de bovenkant iets naar binnen eindigt en een bolling van de buik die net op de waterlijn het breedst is en een met een volle kop. Maar dan één zonder roefje, dus een traditionele 'visserman' met veel buitenruimte, waardoor een riante stahoogte ontstaat en in het vooronder de slaappleatsen.

Kees Stants heeft het schip dat wij uiteindelijk vonden bekeken en als jollenspecialist beoordeeld als een 'echte jol'. Daarna zijn we tot aankoop overgegaan.

Aan deze aankoop is wel een geschiedenis vooraf gegaan. Mijn liefde voor de Staverse Jol is eigenlijk al ontstaan in mijn pubertijd.

Wij voeren met de familie op een tjalkje van tien meter. Het was oorspronkelijk een aardappeltjalk uit 1903. Het is ingekort en er is ook een bescheiden roefje opgezet dat mooi laag was en in de zeeg meeliep. Het leek meer een 'boeiertjalk'. Op zoek naar een schip om met zijn gezin (ik heb nog twee zusters, dus we waren met z'n vijven) zomers op te varen, was mijn vader gevallen voor dit schip. Het was groter dan hij in z'n hoofd had. Ik, als oudste, was toen tien jaar, dus hij had nog niet zo'n krachtige, ervaren bemanning. Mijn moeder had wel zeilles van hem gehad, tijdens hun studententijd op de Brielse zeilschool in een BM, maar een tjalkje was

Gelamineerde spanten.

“... nu zie ik jullie koningin en mag nog op haar schieten ook”

Vrouwezand geheel nieuw 1963.

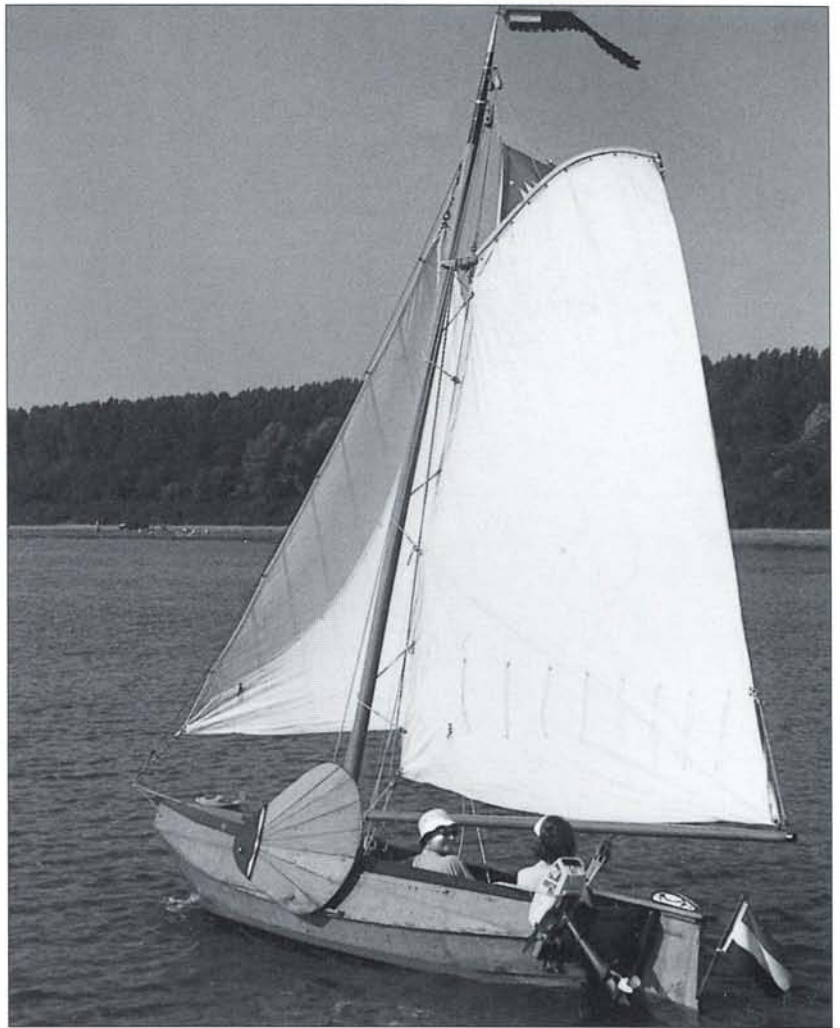

Boven: De Bornster in Linge, 1989. Bornster 1990. (rechts).

Onder: Tjalk 'De Jonge Hiltje', 1978. Rechtsonder: Mijn zusters en ik zeilend, 1978.

toch anders. Hij vond het zo'n mooi schip dat hij eigenlijk niet anders kon. We moesten de eerste jaren maar alleen met licht weer varen.

Waarom dit schip hem zo getroffen had, bleek jaren later toen er foto's van zijn middelbare school tijd boven water

kwamen. Hij had met zijn broer vaak gepijeld en ze gingen dan in plaats van naar school naar de Loosdrechtse plassen om met het schip van hun vader te zeilen. Er was een foto van die tjalk en die zag er precies zo uit als onze tjalk. Hij was dit helemaal vergeten, maar onbewust had hij 'hetzelfde' schip gekocht.

Vanaf toen (1971) waren we elke zomer zeker vier weken in Friesland. Het bijzondere daaraan was dat hij tijdens die vier weken op het water, weer mens werd. Hij kon dan zo genieten van het zeilen en de sfeer daar omheen, dat je het gevoel had in contact te komen met zijn wezen. Mijn moeder was liever ook wel eens op een strand in Frankrijk, maar het feit dat zeilen iets essentieels was in het bestaan van mijn vader, bracht ook haar ertoe vier weken op een boot te leven.

Om ons zeilen te leren, bouwde hij twee Piraatjes. Bij de eerste zeilles in de haven werd ik afgeduwd en moest maar zien wat er gebeurde. Zo merkte ik snel het verschil tussen in-de-wind en met-de-wind mee varen. Daar was ik een aantal zomers zoet mee, totdat ik achteruit zeilend een slalom voer tussen de meerpalen in de jachthaven. Toen heeft hij een eikenhouten schouwtje gebouwd in de garage.

Ik mocht het schouwtje feestelijk dopen met champagne, voordat het van de trailer af de Rijn in zou glijden. Ik zou het met hem terug varen naar Wageningen. Het werd een toch met wind mee en stroom tegen. Zeilen gehesen en afgeduwd. Toen we rustig aan het nieuwe scheepje in haar element konden wennen, bleek dat de fok wel een erg hoge schoothoek had. Mijn moeder had het verkeerd om aangeslagen! Mijn vader ging naar voren om de fok om te draaien. Ik zit aan het roer en moet stuurboord van het vaarwater aanhouden tussen de kribben want dan hebben we de stroom mee. We naderen een krib en ik wil er omheen sturen. Het schip reageert in het geheel niet. Mijn vader is voorin bezig met de fok, waardoor het roer boven het water blijkt te hangen. Op mijn zenuwachtige melding van dit feit, reageert hij in alle rust en zegt dat het wel goed komt.

Dit is het begin geweest van vele tochten die ik met het schouwtje zou maken. Eerst achter de tjalk aan en later zelfstandig. Mijn vader had een uitgesproken mening over schepen. Hij hield van de traditionele vracht- en visserssche-

Kapsel van de onafhankelijkheid of van de triomf van de vrijheid.

Het schip symboliseert de kracht van het verlangen naar vrijheid en onafhankelijkheid. Dit verlangen is voor mij een belangrijke drijfveer te zeilen en een aantal traditionele schepen varend te houden.

“Mijn liefde voor de Staverse Jol is eigenlijk al ontstaan in mijn pubertijd”

pen, waarbij gold hoe authentieker hoe mooier.

's Avonds in een haven wandelden we over de steigers om de aanwezige ronden en platbodemschepen te bekijken. Hij duidde haarfijn aan wat origineel was, wat niet en hoe het eigenlijk hoorde. Het liefst zeilde hij een haven binnen, zonder de motor te gebruiken en na een aantal jaren waren wij zo ervaren, dat hij dat ook deed.

Zo kreeg ik een liefde voor klassieke schoonheid, een gevoel voor traditionele technieken en materialen en ambitie in het hanteren van een zeilschip als zeilschip.

Het moment dat dit zich fixeerde op een Staverse Jol herinner ik me goed. Wij waren met de tjalk in de oude haven van Stavoren. Ik was vijftien. In die tijd fantaseerde ik over allerlei mogelijkheden en situaties waarin ik geheel onaf-

hankelijk zou kunnen zijn van andere mensen.

Ik had grote behoefte me met de natuur te verbinden en daarin ook te kunnen overleven. Dus mijn eigen onderkomen bouwen, zelf voor mijn voedsel zorgen en mocht ik behoefte aan mensen krijgen dan kon ik de bewoonde wereld opzoeken. Dit verlangen kon in de ontspanning van de vakantie heel sterk worden.

Die middag dat wij in Stavoren lagen, was het heet en stil. De winkels waren dicht, de mensen waren binnen of op het water. De haven was leeg. In deze uitgestorven sfeer zag ik een stuk of drie jollen aan de kade liggen. Het waren duidelijk beelden uit een vergane periode, zwart geteerde brokken hout in de felle zon.

Ik had de kennis dat vissersschepen over het algemeen kleiner waren dan vrachtschepen en meestal ook zeewaar-

diger. Van de vissersschepen was de Staverse Jol het kleinst, erg zeewaardig en zonder zwaarden makkelijk te manoeuvreren.

Bij de aanblik van die oude, verlaten Staverse Jollen zag ik opeens de mogelijk mijn verlangen naar zelfstandigheid om te zetten in een concrete situatie. Met een Staverse Jol zou ik alleen kunnen zeilen op de grote wateren en het

was gebouwd voor de visvangst, dus ik kon ermee overleven.

Ik heb mijn vader gesmeekt of hij één van die drie jollen voor mij wilde kopen. Het zou, zoals ze daar lagen, vast niet duur zijn. Hij antwoordde dat ze nogal verrot waren en dat hij uit ervaring kon voorspellen dat hij de reparaties en het onderhoud zou moeten doen, waar hij niet zo'n zin in had. Ik heb met hem onderhandeld: ik zou samen met hem

de restauratie doen en daarna het gehele onderhoud zelf verzorgen. Ondanks het feit dat deze belofte vanuit mijn tenen kwam, heeft het hem niet kunnen overtuigen. Ik heb het hem niet kwalijk genomen, want hij had het ook wel erg druk.

Maar de wetenschap dat ik pas echt zou kunnen leven vanuit zo'n schip, heeft uiteindelijk een groot deel van mijn leven bepaald.

Staverse jollen in Staveren tijdens de Jollentocht in 1994 ter ere van het 100-jarige bestaan van de ST 48.